

Життєвий та науково-викладацький шлях визначного українського гістолога Федора Івановича Ломинського: до 170-річчя з дня народження

UDC: 611:378.4(477)(092)

Received: April 23, 2025

Accepted: May 21, 2026

DOI: <https://doi.org/10.32345/USMYJ.SUPPLEMENT.2.2026.217-223>

Published online: May 31, 2026

Лариса Бідна

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ, Україна

ORCID

Larysa Bidna: [0009-0001-5869-5648](https://orcid.org/0009-0001-5869-5648)

Corresponding author:

Larysa Bidna

E-mail: larbinap@gmail.com

Анотація: актуальність студіювання постатей українських вчених морфологів минулого зростає в умовах переосмислення національної наукової спадщини. Подолання проблеми фрагментарності знань про їхню науково-педагогічну діяльність є важливим завданням історії медицини. Створення персоналізованої історії науки сприяє кращому засвоєнню фундаментальних знань студентами-медиками. Мета дослідження полягала у докладному вивченні та поширенні відомостей про життєвий шлях та науково-педагогічну спадщину діяльності професора Ф.І. Ломинського з нагоди його 170-річчя з дня народження та 120-річчя з часу призначення завідувачем кафедри гістології та ембріології. Були використані історико-генетичний, бібліографічний, архівно-евристичний та біографічний методи дослідження з використанням аналізу першоджерел. Науково-педагогічна спадщина визначного українського вченого-гістолога, одного з фундаторів гістологічної наукової школи в Україні, завідувача кафедри гістології та ембріології Університету Св. Володимира, потім Київського медичного інституту (тепер Національного медичного університету імені О.О. Богомольця), професора Федора Івановича Ломинського досі залишається взірцем служіння медичній науці, сприяє формуванню професійної еліти та патріотизму серед студентської молоді, демонструючи високий рівень вітчизняної гістологічної школи на світовій арені. Фундаментальними стали його праці, присвячені вивченню здатності клітин нервової тканини до поділу, їх реакцію на пошкодження, а також дослідженню структурно-функціональних особливостей підшлункової залози. Він заклав ті канони викладання, які сьогодні дозволяють інтегрувати класичну гістологію з новітніми здобутками молекулярної біології та персоналізованої медицини. Вивчення життєвого шляху професора Ф.І. Ломинського дозволяє глибше осягнути соціально-політичний та культурний контекст його наукової та викладацької діяльності, а також простежити, як методологічні підходи минулого трансформувалися в сучасні стандарти гістологічної діагностики та викладання дисципліни «гістологія, цитологія, ембріологія».

Ключові слова: Ломинський Федір, історія гістології, київська гістологічна школа, гістофізіологічний напрям, викладання гістології

Вступ

Актуальність звернення до видатних персоналій українських гістологів морфологів минулого зумовлена не лише потребою збереження наукової спадщини, а й необхідністю подолання проблеми розриву між історичним досвідом формування вітчизняних наукових шкіл та сучасними освітніми реаліями. У цьому контексті постать завідувача кафедри гістології та ембріології Університету Св. Володимира, Київського медич-

ного інституту (тепер Національного медичного університету імені О.О. Богомольця) професора Ф.І. Ломинського, чие 170-річчя з дня народження та 120-річчя з часу обрання на посаду завідувача кафедри ми вшановуємо, постає не лише як історичний символ, а як живий орієнтир наукового пошуку та педагогічної майстерності. Дослідження Ф.І. Ломинського з нейрогістології, що зробили суттєвий внесок у вчення про регенерацію клітин нервової тканини тварин, продовжили його

учні та послідовники. Вивчення його життєвого шляху дозволяє глибше осягнути соціально-політичний та культурний контекст його наукової та викладацької діяльності простежити, як методологічні підходи минулого трансформувалися в сучасні стандарти гістологічної діагностики та викладання таких дисциплін, як гістологія, цитологія та ембріологія. Створення персоналізованої історії науки сприяє кращому засвоєнню фундаментальних знань студентами-медиками.

У цій статті ми звертаємося до ключових моментів його біографії та аналізуємо принципи викладання, що визначали його як видатного фундатора гістофізіологічного напрямку наукової школи в Україні. Детальний аналіз наукової спадщини залишено за межами цієї розвідки і потребує більш ретельного дослідження.

Література про видатного вченого-гістолога Ф.І. Ломинського в основному базується на матеріалі, який викладено у статті-некролозі написаною його учнем і товаришем видатним нейрогістологом, громадський діячем, членом президії Медичної секції Всеукраїнської академії наук та Українського наукового товариства лікарів, завідувачем кафедри гістології і ембріології професором О.Г. Черняхівським [1]. В основу цієї статті лягла доповідь, з якою професор О.Г. Черняхівський виступив на зборах Медичної секції Української академії наук 16.12.2027 р.. Ґрунтовно досліджував наукову спадщину Ф.І. Ломинського український дослідник історії медицини Ю.М. Квітницький-Рижов [2]. Фактологічні згадки про вченого містяться у наукових розвідках М.П. Бойчака [3], В.В. Горак [4], М. Полякової, В.П. Шипуліна, Голубевої Г.Ю. та інших [5]., Константиновського Г.А, Чайковського Ю.Б. [6]. Комплексне дослідження життєвого шляху і творчої діяльності видатного вченого-гістолога Ф.І. Ломинського у сучасній історіографії відсутнє і потребує вивчення.

Мета

Докладніше дослідити та поширити відомості про життєвий шлях та науково-педагогічну спадщину діяльності професора Ф.І. Ломинського з нагоди його 170-річчя з дня народження та 120-річчя з часу призначення завідувачем кафедри гістології та ембріології.

Матеріали і методи

Історико-генетичний, бібліографічний, біографічний, архівно-евристичний метод з використанням аналізу першоджерел: архівні документи, матеріали фонду бібліотеки кафедри гістології та ембріології НМУ імені О.О. Богомольця.

Огляд і обговорення

Народився Федір Іванович Ломинський у місті Києві 20.01(01.02).1856 р. (в подальшому дати за старим стилем) у сім'ї різночинця-вчителя.

*Федір Іванович Ломинський (1856-1927),
доктор медицини, професор,
завідувач кафедри гістології та ембріології
(1906-1924)*

*Університету Св. Володимира, Київського
медичного інституту (тепер Національного
медичного університету імені О.О. Богомольця)*

Вчився у Другій Київській гімназії, головною особливістю якої було те, що вона орієнтувалася на широкий соціальний спектр учнів, включно із дітьми «різночинців» - інтелігенції середнього класу. Навчання тривало 7 років. Освітня програма гімназії була орієнтована на класичну освіту, але з більшим акцентом на природничі дисципліни, розвивала та формувала самостійність, критичне мислення, що пізніше проявлялося у наукових дослідженнях та творчості випускників. Важливим аспектом був також взаємозв'язок між гімназійною та університетською освітою. В гімназії працювали висококваліфіковані викладачі, зокрема приват-доценти Університету Св. Воло-

димира, що забезпечувало високий науковий рівень викладання. Простежується безперервність освітньої траєкторії, в якій випускник Другої Київської гімназії Федір Ломинський продовжив навчання в Університеті Св. Володимира на медичному факультеті з 1876 по 1883 рік.

Під час навчання в університеті Федір Ломинський глибоко зацікавився тогочасною новою галуззю біології – гістологією, що наприкінці XIX століття стрімко розвивалася. Він активно відвідував лабораторію гістології, де долучався до проведення експериментальних досліджень під керівництвом професора П.І. Перемежка – засновника та першого завідувача кафедри гістології та ембріології, що в подальшому визначило життєвий шлях молодого вченого. Висновки першого студентського дослідження, що було присвячене вивченню здатності нервових клітин тварин до поділу, отримало схвальні відгуки науковців, а її результати були опубліковані в науковому журналі [7].

Не дивлячись на перші успіхи, подальший науково-викладацький шлях Федора Івановича Ломинського був досить тернистим. Після закінчення університету з листопада 1883 р. по листопад 1884 р. Федір Іванович був залишений стипендіатом при кафедрі гістології та ембріології для підготовки до професорського звання, однак підготувати дисертаційне дослідження на цій кафедрі йому не судилося. Тодішній ректор університету М.К. Ренненкампф діяв у межах жорсткої імперської освітньої політики, яка передбачала контроль над університетами, послав до Міністерства народної освіти російської імперії лист, що Ф.І. Ломинський є «небажаним елементом». Лист ректора про «неблагонадійність» – це був інструмент політичної чистки, який ставив лояльність до імперії вище за наукові чи викладацькі здобутки перспективного випускника. Міністерство не дозволило зарахувати його до штату університету.

Ф.І. Ломинський змушений був перейти на практичну роботу. З жовтня 1885 р. протягом трьох років він займався практичною діяльністю на посаді молодшого лікаря. Кам'янець-Подільської губернської лікарні Наказу громадської опіки. Такі лікувальні заклади належали до губернських установ, які займалися соціальними питаннями, об'єднували сиротинці, психіатричні лікарні та богодільні під керівництвом губернатора. З лікарні Федір Іванович звільнився через «непорозуміння» з губернатором, що говорить про його вимогливість та принциповість, коли справа

стосувалася сумлінного виконання професійних обов'язків лікаря.

Активно займаючись клінічною практикою Федір Іванович не припиняв наукову діяльність. Протягом року він навчався у Військово-медичній академії, удосконалювався при Університеті Св. Володимира. В академії вчений успішно склав екзамен на ступінь доктора медицини.

З 10 червня 1890 р. по 1 січня 1891 р. Ф.І. Ломинський працював молодшим лікарем 30-го Драгунського Інгерманладського полку з прикомандируванням до Київського військового шпиталю. З 14 січня 1891 р. переведений на службу у 130-й піхотний Херсонський полк, який дислокувався у Києві і знову прикомандирований до Київського військового шпиталю [3].

Одночасно він продовжував наукову діяльність, опублікував кілька праць та підготував дисертаційне дослідження. Публічний захист дисертації Федора Івановича Ломинського «О паразитизме некоторых болезнетворных микробов на растениях» відбувся в Університеті Св. Володимира у березні 1891 р. [8, 9].

В цей час закінчив свою кар'єру перший завідувач кафедри гістології медичного факультету Університету Св. Володимира професор Ф.І. Перемежко. На його місце був призначений прозектор Я.Н. Якимович, а на місце прозектора гістологічної лабораторії, що звільнилося, останній запросив Ф.І. Ломинського. З січня 1891 р. вчений, маючи ступінь доктора наук, розпочав працювати спочатку помічником прозектора, а через рік на початку 1892 р. його було призначено прозектором кафедри гістології та ембріології. З цього часу розпочинається науково-педагогічна діяльність Ф.І. Ломинського.

За спогадами професора О.Г. Черняхівського [1] кафедра у цей час переживала не кращі часи. Професор П.І. Перемежко був видатним вченим, фундатором кафедри гістології та ембріології, він описав процес поділу ядра (каріокінезу) тварин. З його лабораторії вийшло багато видатних вчених, але на час закінчення науково-викладацької кар'єри П.І. Перемежко матеріально-технічна база кафедри вже не відповідала вимогам того часу. Практичні заняття проводилися не на достатньому рівні. Штат кафедри складався лише з двох осіб – професора та прозектора. Посаду помічника прозектора П.І. Перемежко добровільно віддав кафедрі загальної патології. Кількість гістологічних препаратів тканин та органів, з якими студенти могли ознайомитися, була дуже обмеженою, бракувало мікроскопів [5]. На долю прозектора

випало не просте завдання створити колекцію гістологічних препаратів для навчального процесу. Новий завідувач кафедри професор Я.Н. Якимович поставив умову Ф.І. Ломинському протягом трьох років не проводити ніяких наукових досліджень, не подаватися на посаду доцента, а тільки виготовляти мікроскопічні препарати для навчального процесу. О.Г. Черняхівський писав: «Можна уявити собі, яка це була важка умова для молодого, енергійного вченого, який тільки за тим і пішов до лабораторії, щоб працювати науково» [1]. Згодом професор Я.Н. Якимович виклопотав позаштатну посаду помічника прозектора, на якій почав працювати О.В. Леонтович (в подальшому видатний український фізіолог). Він значно полегшив роботу Ф.І. Ломинського з виготовлення гістологічних препаратів. Після того як О.В. Леонтовича було переведено на кафедру фізіології, помічником прозектора кафедри гістології та ембріології з 1896 р. було зараховано О.Г. Черняхівського, який згадував: «обставини на кафедрі були не сприятливі і тільки від прозектора Ф.І. Ломинського я мав початкове і далі керівництво в моїй праці» [1]. Ф.І. Ломинський став для майбутнього видатного українського нейрогістолога із світовим ім'ям, не лише авторитетним науковим керівником, а й старшим товаришем і другом.

У цей час на кафедрі гістології та ембріології вже було створено колекцію гістологічних препаратів для лекцій, але практичні заняття проводилися ще на низькому рівні. На кафедрі було 20 старих мікроскопів без кремальєрів та один апарат Аббе. Студенти вивчали лише окремі питання із загальної гістології. Наприкінці своєї викладацької діяльності професор Я.Н. Якимович запровадив вивчення курсу ембріології на медичному факультеті, але справжнього навчання не було через те, що не було ембріологічних препаратів, малюнків, моделей.

У 1896 р. через 14 років після закінчення університету Федір Іванович Ломинський стає приват-доцентом та починає читати розроблений ним курс «Вчення про органи чуття з точки зору філогенетичної» зі вступної лекції, яка була простою та яскравою за змістом і зібрала зацікавлених студентів.

Перші роки діяльності на кафедрі були для Федора Івановича не легкими. До цього причетний попередник, який ніби і цінував Федора Івановича, як сумлінного працівника, кваліфікованого викладача та науковця, що заклав наукову базу для роботи наукової лабораторії. Одночасно, коли справа дійшла до обрання екстраординарного

професора Ф.І. Ломинського на посаду завідувача кафедри гістології та ембріології він не сприяв цьому і в результаті на Раді факультету Федір Іванович не отримав більшості голосів. Проте Рада університету виявилася більш об'єктивною, віддавши перевагу професору Ф.І. Ломинському. Тоді Міністерство народної освіти передало справу на розгляд спеціальної комісії під головуванням відомого гістолога та ембріолога О.С. Догеля і ця комісія рішуче підтримала кандидатуру професора Ф.І. Ломинського, бо інший претендент був значно слабший за усіма вимогами. Рішення комісії було для Федора Івановича глибоким моральним задоволенням. Однак поступово відношення всього професорсько-викладацького складу медичного факультету змінилось на краще [1].

У 1906 р. професора Ф.І. Ломинського було обрано на посаду завідувача кафедри гістології та ембріології.

З цього часу викладання гістології на медичному факультеті Київського університету Св. Володимира почалося на високому науково-методичному рівні. На практичних заняттях студенти вивчали фіксовані та забарвлені гістологічні мікропрепарати, які готували асистенти. Колекція поповнилась за рахунок мікропрепаратів органів людини і тварин для вивчення спеціальної гістології. Він закупив відразу велику кількість високоякісних світлооптичних мікроскопів компанії «Reichert» із розрахунку один мікроскоп для кожного студента. Контроль знань з дисципліни «Гістологія та ембріологія» став багаторівневим і спрямований на оцінку як теоретичних знань, так і практичних навичок (мікроскопія) і включав поточний, проміжний (у кінці семестру) та підсумковий контроль рівня знань студентів. Також професор Ф.І. Ломинський запровадив вивчення курсів «Мікроскопічна техніка», «Курс органів чуття» та виготовив до останнього необхідні гістологічні препарати.

Було замовлено в придбано колекцію муляжів, що стало надзвичайно ефективним методом під час навчання ембріології, який дозволив візуалізувати складні, динамічні та мікроскопічні процеси розвитку організму тварин і людини. В подальшому енергійний завідувач кафедри виписав сучасний епідіаскоп і сам виготовив для нього велику кількість діапозитивів, яку використовував для читання лекцій та проведення практичних занять. Було розширена площа приміщень кафедри, щоб одночасно можна було проводити практичні заняття для більшої кількості студентів.

Він користувався беззаперечним авторитетом у колег і студентів. У 1911 р., коли професор Ф.І. Ломинський вислужив 25 років, адміністрація факультету надіслала йому вітальну адресу і запропонувала йому залишитися ще на 5 років.

Особливістю викладання професора Ф.І. Ломинського було те, що воно орієнтувалося на наукові дослідження та педагогічний досвід. Лекції він читав за класичними зразками світових університетів, поєднуючи академічну дисципліну з науковим підходом того часу, орієнтуючись на європейські стандарти науки. Лекції відрізнялися широкою біологічною трактовкою фактів, гістофізіологічною направленістю. Під час лекції він демонстрував гістологічні препарати та використовував матеріали, які наочно ілюстрували основні положення лекції. Студенти залюбки вибирали лекції професора Ф.І. Ломинського. У відношенні до студентів він був рівний спокійний, вимогливим, заохочував працювати. Студенти його поважали і розуміли справедливість його вимог. Розширився штат кафедри, який складався з професора, прозектора та двох помічників прозектора. Завдяки збільшенню фінансування університету в лабораторії з'явилися нові мікроскопи німецької компанії «Carl Zeiss», гарний апарат для мікрофотографії, апарат для малювання, поляризаційні апарати, прилади для ультрамікроскопії, кілька сучасних мікротомів і багато мікротомів для студентів. Укріплення матеріальної бази кафедри сприяло удосконаленню науково-педагогічної роботи. Навчальний процес на кафедрі було значно перебудовано. Професор Ф.І. Ломинський проявив себе чудовим організатором, талановитим педагогом, дослідником з широким різнобічним світоглядом.

Напередодні Першої світової війни в університеті виник намір побудувати нові клініки та лабораторії для медичного факультету. Будівництво «клінічного городка» розпочалося на Батієвій горі біля Бактеріологічного інституту [5]. Професор Ф.І. Ломинський став ініціатором створення та автором проекту модернізації сучасної гістологічної лабораторії. Та плани зруйнувала Перша світова війна.

Наукова та викладацька діяльність професора Федора Івановича Ломинського відбувалася на тлі складного історичного періоду переходу з XIX сторіччя у XX ст. Його початок розпочався з Першої світової війни, революції, листопадового перевороту, спроби отримання української державності та розбудови національної освіти. Одна імперія змінювала іншу. Лише у Києві влада пе-

реходила 13 разів. Але у ці буремні роки вчений не припиняв свою науково-педагогічну та організаційну діяльність. Під час усіх лихоліть завдяки доброму порядку та пильному догляду була збережена матеріально-технічна база кафедри. Усі прилади перейшли до користування наступних поколінь.

Такі риси характеру Федора Івановича, як ерудиція, чесність, порядність, людяність, вміння працювати з людьми виділяли його поміж інших і були ознаками справжнього інтелігента та шляхетної людини. У спогадах про свого учителя О.Г. Черняхівський згадував: «Ф.І. Ломинський був гарний керівник, старший товариш, друг, готовий раз-у-раз допомогти порадою в роботі й розв'язати якесь незрозуміле питання, не здатний ні до якої несправедливості. Вимоги його були завжди розумні і обґрунтовані» [1].

Після створення Київського медичного інституту з 1921 до листопада 1924 р. він продовжував викладати гістологію та ембріологію.

Федір Іванович мав непростий життєвий шлях, затьмарений глибокою особистою драмою. Після передчасної смерті дружини він самотужки виховував доньку, намагаючись дати їй усю ту любов і турботу, яку могла б дати мати. Стійкість та мужність проявилась і тоді, коли він поставив собі діагноз, вчасно зважився на тяжку операцію, що дозволило йому прожити 4 роки після операції. Поки Федір Іванович міг ходити, він працював у гістологічній лабораторії, цікавився науковою діяльністю лабораторії.

Таким чином, професор Ф.І. Ломинський 33 роки присвятив науково-викладацькій діяльності на кафедрі гістології та ембріології Київського університету Св. Володимира, потім Київського медичного інституту.

Помер Ф.І. Ломинський 30 листопада 1927 року.

Висновок

Життєвий шлях та науково-педагогічна спадщина визначного українського вченого-гістолога, завідувача кафедри гістології та ембріології Університету Св. Володимира, потім Київського медичного інституту (тепер Національного медичного університету імені О.О. Богомольця), професора Федора Івановича Ломинського досі залишаються взірцем служіння медичній науці, сприяє формуванню професійної еліти та патріотизму серед студентської молоді, демонструючи високий рівень вітчизняної гістологічної школи на світовій арені. Фундаментальними стали його праці, присвячені вивченню здатності клітин нервової тканини до поділу та реакцію на пошко-

дження, паразитизм мікробів, дослідженню морфології секреторного процесу в підшлунковій залозі. Він заклав ті канони викладання, які сьогодні

дозволяють інтегрувати класичну гістологію з новітніми здобутками молекулярної біології та персоналізованої медицини.

Фінансування: Дане дослідження не отримало зовнішнього фінансування.

Конфлікт інтересів: Авторка заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Згода на публікацію: Авторка дала згоду на публікацію цього рукопису.

Етичне схвалення: Етичне схвалення не було потрібне.

Використання ШІ: Авторка використовувала ChatGPT (OpenAI, Сан-Франциско, США) для мовного редагування англомовного тексту. Усі фрагменти, створені за допомогою ШІ, були перевірені авторкою для забезпечення точності та достовірності.

Внесок авторів (CRediT taxonomy): Conceptualization – Larysa Bidna. Methodology – Larysa Bidna. Software – Larysa Bidna. Validation – Larysa Bidna. Formal Analysis – Larysa Bidna. Investigation – Larysa Bidna. Resources – Larysa Bidna. Data Curation – Larysa Bidna. Writing – Original Draft – Larysa Bidna. Writing – Review & Editing – Larysa Bidna. Visualization – Larysa Bidna. Supervision – Larysa Bidna. Project Administration – Larysa Bidna.

Література

1. Черняхівський О. Федір Іванович Ломінський – як вчений, навчитель та громадський діяч. Укр. мед. вісті. 1928;(1-5):191–198.
2. Kvitnitskiĭ-Ryzhov Iu Life and works of the Ukrainian histologist F.I. Lominsky (125th anniversary of his birth). *Arkh Anat Gistol Embriol.* 1982;82(4):96–101. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/7049127/>
3. Бойчак М. История Киевского военного госпиталя. Киевский госпиталь учебная и научная база медицинского факультета Университета Св. Владимира и Киевского медицинского института. К.: Преса України, 2005. с.146–147.
4. Горак В. Професор Ф.І. Ломінський (1856–1927) – засновник гістофізіологічного напрямку сучасної вітчизняної медицини. *Історія науки і біографістика.* 2015;1. http://nbuv.gov.ua/UJRN/INB_Title_2015_1_3
5. Полякова І., Шипулін В., Голубева Г. та інші. Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів: Науково-біографічне видання з історичним нарисом: до 175-річчя Національного медичного університету імені О.О. Богомольця 1841-2016, у 2-х томах. Т.1. Медичний факультет Університету Св. Володимира 1841-1919. Київ: БД «Авіцена, 2016. С. 77-79.
6. Константиновський Г., Чайковський Ю. Ломинський Федір Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс]. НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. <https://esu.com.ua/article-56362>
7. Ломинський Ф. О паразитизме некоторых болезнетворных микробов на растениях (Экспериментальное исследование). Київ, 1890. с.78.
8. Ломинський Ф. Исследовать путем опыта у взрослых животных и, кроме того, у зародыша, могут ли размножаться нервные клетки делением. *Университетские известия.* К., 1882;(3): 1–32.
9. Державний архів м. Києва (ДАК), ф.16. Київський університет св. Володимира, оп. 330, од зб. 45. О защите врачем Ломинским диссертации на степень доктора медицины. 1890 г. 40 арк.

The life and academic career of the prominent Ukrainian histologist Fedir Ivanovych Lominsky: to the 170th anniversary of his birth

Larysa Bidna

Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

Corresponding author:

Larysa Bidna

E-mail: larbinap@gmail.com

Abstract: rethinking the national scientific heritage underscores the growing relevance of exploring the legacy of prominent Ukrainian morphologists of the past. Overcoming the fragmented nature of knowledge regarding their scientific and pedagogical activities is an important task for the history of medicine. Creating a personalized

history of science facilitates a better mastery of fundamental knowledge by medical students. This study provides a comprehensive analysis of the life and scientific-pedagogical legacy of Professor Fedir Lominsky, dedicated to the 170th anniversary of his birth and the 120th anniversary of his leadership at the Department of Histology and Embryology. The study utilized historical-genetic, bibliographic, archival-heuristic, and biographical research methods, incorporating the analysis of primary sources. The article highlights the life, as well as the organizational and teaching activities, of the prominent Ukrainian histologist—one of the founders of the histological scientific school in Ukraine, and Head of the Department of Histology and Embryology at St. Vladimir University and the Kyiv Medical Institute (currently the Bogomolets National Medical University). The scientific and pedagogical heritage of this outstanding Ukrainian scientist-histologist, Professor Fedir Lominsky, remains an exemplary model of service to medical science. It fosters the formation of a professional elite and patriotism among student youth, demonstrating the high standards of the domestic histological school on the global stage. His works dedicated to studying the division capacity of nervous tissue cells, their response to damage, and the processes of reparative regeneration, as well as the structural and functional features of the pancreas, became foundational. The pedagogical principles he instituted now facilitate the integration of classical histology with cutting-edge discoveries in molecular biology and personalized medicine. Studying the life path of Professor Fedir Lominsky allows for a deeper understanding of the socio-political and cultural context of his scientific and teaching activities, as well as tracking how the methodological approaches of the past have transformed into modern standards of histological diagnosis and the teaching of the discipline "Histology, Cytology, Embryology".

Key words: [Histology](#), Fedir Lominsky, history of histology, Kyiv scientific histology school, histophysiological approach, teaching histology

Copyright: © 2026 by the authors; licensee USMYJ, Kyiv, Ukraine.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.